

ГАЗЕТА «ХЕРСОНСЬКІ ГУБЕРНСЬКІ ВІДОМОСТІ» У 1905 РОЦІ ЯК ПУБЛІЦИСТИЧНЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПОДІЙ ПЕРШОЇ РОСІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

THE NEWSPAPER "KHERSONIAN GUBERNIAN NEWS" IN 1905 AS A PUBLICISTICS SOURCE FOR STUDYING THE EVENTS OF THE FIRST RUSSIAN REVOLUTION

Токаленко П.О.,
аспірант

Херсонського національного технічного університету

У статті опубліковані матеріали херсонської газети «Херсонські губернські відомості» за 1905 рік стосовно подій Першої російської революції. Автор розподілив публіцистичний матеріал на п'ять тематичних блоків: Губернська преса, закордонна преса, протестні настрої в суспільстві, революційні події на Півдні України та «єврейське питання». Всі матеріали в статті описані автором у хронологічній послідовності. Кожному з вищезазначених аспектів рівномірно приділено увагу в статті. Автор не наголошує на важливості публіцистичних джерел для вивчення проблематики революції 1905–1907 років.

Ключові слова: Перша російська революція, Південь України, губернська преса, панцерник «Потьомкін», «єврейське питання».

В статье опубликованы материалы херсонской газеты «Херсонские губернские ведомости» за 1905 год относительно событий Первой русской революции. Автор распределил публицистический материал на пять тематических блоков: Губернская пресса, зарубежная пресса, протестные настроения в обществе, революционные события на Юге Украины и «еврейский вопрос». Все материалы в статье описаны автором в хронологической последовательности. Каждому из упомянутых аспектов равномерно уделено внимание в статье. Автор не подчеркивает важность публицистических источников для изучения проблематики революции 1905–1907 годов.

Ключевые слова: Первая русская революция, Юг Украины, губернская пресса, броненосец «Потемкин», «еврейский вопрос».

The article published the materials of the Kherson newspaper "Khersonian Gubernian news" for 1905 concerning the events of the First Russian Revolution. The author separated the journalistic material into five thematic blocks: the Provincial Press, the foreign press, protests moods in the society, revolutionary events in the South of Ukraine and the "Jewish question". All materials in the article are described by the author in chronological order. Each of these blocks is evenly described in the article. The author does not stress the importance of journal sources for studying the problems of the revolution of 1905-1907.

Key words: First Russian revolution, South of Ukraine, provincial press, armadillo Potemkin, "Jewish issue".

Постановка проблеми. Губернська преса в роки Першої російської революції й досі залишається одним з достовірних джерел для вивчення подій початку ХХ століття. Незважаючи на ідеологічну складову, бо, як відомо, вся серія «Губернських відомостей» усіх губерній дотримувалася монархічних поглядів, вивчення цієї газети може допомогти краще зрозуміти події революції 1905–1907 років у Російській імперії та на Півдні України.

Навряд чи можна називати «Херсонські губернські відомості» основним джерелом для вивчення вищезазначеної проблематики. Однак і залишатися осторонь цього джерела неприпустимо. Вплив, який оказувала періодика на настрої населення, на формування потрібної думки, важко переоцінити. У процесі народження на теренах величезної Російської імперії засобів масової інформації губернська періодика відіграла якщо не головну,

то, дуже ймовірно, основну роль. До того ж кількість читачів періодичних видань у всі часи значно перевищувала відвідувачів суспільних бібліотек чи просто книголюбів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз газети «Херсонські губернські відомості» як джерела до вивчення революційних подій на Півдні України в 1905–1907 роках. Відомо, що на шпальтах «Херсонських губернських відомостей» неодноразово вступали в полеміку різні політичні сили, публікувалися повідомлення з русько-японського фронту, висувалися навіть різні точки зору щодо майбутнього розвитку Росії. Часто в статтях були присутні й чисто ліберальні погляди та навіть революційні, однак для них завжди знаходився свій коментатор-монархіст, який аргументовано доводив до читача іншу позицію з будь-якого питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників публіцистики початку ХХ століття важливо згадати радянського історика С.В. Смірнова, який у 1981 році опублікував власну наукову розвідку стосовно легальних публіцистичних видань у роки Першої російської революції. У своїй праці «Легальная печать в годы Первой русской революции» С.В. Смірнов не тільки описав періодичні видання, а й розподілив їх на групи в залежності від політичного світогляду.

Серед сучасних українських істориків слід відзначити Л.О. Заєць, яка дослідила періодику громадських товариств Волині наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. Наукову періодику цього ж періоду досліджувала Є.В. Моїсенко. Питання діяльності університетів у Російській імперії дослідив С.І. Посохов. Ю.Є. Біловол вивчала державотворчі мотиви в письменницькій публіцистиці, а О.О. Сидоренко приділила увагу вивченню функціонування дитячої та юнацької періодики наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття.

Серед російських дослідників публіцистичним питанням займався В.Ф. Блохін, який дослідив становлення та роз-

виток губернського періодичного друку в Росії наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. Провінціальну пресу в Російській імперії з 1811 до 1917 роки вивчала О.В. Курбакова. Приватну періодику Таврійської губернії наприкінці ХІХ – початку ХХ століття досліджувала О.В. Ковтунова.

Вся публіцистична інформація на основі «Херсонських губернських відомостей» у статті розміщена автором тематично та у відповідності з хронологічною послідовністю подій.

Автор не претендує на повне розкриття проблематики подій Першої російської революції на основі губернських відомостей тільки однієї губернії, а лише намагається доповнити існуючий інформаційний пласт власною науковою розвідкою.

Виклад основного матеріалу.

Губернська преса про революційні події. Після розстрілу натовпу робітників військами 9 січня 1905 року «Херсонські губернські відомості» від 10 січня 1905 р. писали, що К.П. Победоносцев дуже хворий. На Невському проспекті революціонери примушували закриватися магазини, а в цілому день був спокійний. Надвечір, коли внаслідок призупинення робіт на електричній станції «Геліос» зникла електроенергія на Невському проспекті, виникла невелика паніка серед людей, натовп намагався дістатися бокових вулиць. У «Гостинному Дворі» намагалися повібити вікна в магазинах. Пізніше на вулиці виїхали приватні патрулі. Магазины та ресторани були зачинені. Настрій у населення був тривожний. Перше, після свят, засідання губернського земського зібрання не відбулося внаслідок неявки більшої частини голосуючих [1, с. 1].

Газета «Московські відомості» в січні 1905 року опублікувала думку стосовно подій 9 січня 1905 року генерала Ф.Ф. Трепова. Він зазначав, що причиною всіх січневих подій були неблагонадійні особи. Робітники ж були лише сліпою зброєю для них в умовах війни (русько-японська війна – Т.П.). Також Ф.Ф. Трепов закликав повернутися до роботи, що було необ-

хідно для держави, для робітників та їхніх сімей. Він наголосив, що імператор дбав про них. Доказом цього були заходи щодо страхування робітників у випадку каліцтва та хвороби. А в подальшому Ф.Ф. Трепов пообіцяв, що урядом буде розглядатися питання щодо скорочення робочого дня та розробка законних способів обговорення своїх потреб та вимог робітниками.

Наприкінці звернення генерал Ф.Ф. Трепов зазначав, що тільки завдяки Самодержавному Монарху умови побуту робітників стали набагато кращими, ніж у конституційних країнах, та що потреби робітників були завжди близькі до серця Миколи II [4, с. 3].

На шпальтах губернських періодичних видань була надрукована думка Д.І. Менделєєва стосовно проблеми робітничого питання. Вчений наголошував, що робітничого питання в Росії не існувало. На 140 млн населення Російської імперії було 3 млн робітників. Проблема була штучна та роздута революціонерами. Справжньою проблемою Росії, на думку Д.І. Менделєєва, було аграрне питання.

Відсутність централізованого фабричного виробництва була пов'язана з відставанням Росії у промисловому розвитку від країн Заходу, де будь-яке фабричне виробництво орієнтувалося на аграрну сферу, а не навпаки. Лише з рішенням аграрної проблеми можна було займатися великим промисловим виробництвом. Розвиток фабричного сектору з метою задоволення потреб населення мав для Д.І. Менделєєва другорядне значення. Він відзначав, що рішення цієї проблеми було можливо лише завдяки просвітництву всього народу та створенню робітничих профспілок за англійським зразком [5, с. 4].

У жовтні 1905 року «Херсонські губернські відомості» писали, що в Петербурзі відбувалися повсюди мітинги та демонстрації. З Москви прибули декілька потягів зі страйкуючими. Були випадки сутичок демонстрантів з робітниками.

У Москві, одночасно з Петербургом, відбулася грандіозна маніфестація, учас-

ником якої був Ф.І. Шаляпін, який заспівав гімн про свободу та вічну пам'ять загиблих борців за свободу. Натовп, приблизно 10 тис. осіб, рушив до генерал-губернатора П.П. Дурново з вимогою звільнити арештованих. Повсюди майоріли червоні прапори у натовпі, на що особливу увагу звертав губернатор П.П. Дурново, який підкреслював важливість російської національної символіки.

Страйкуючі, продовжуючи ходу, побачили поліцейську карету з арештованим. Була спроба звільнити їх. Охорона відкрила вогонь на ураження. З натовпу також пролунали постріли. На допомогу поліцейському екіпажу підтягнувся загін драгунів. Унаслідок цих подій було вбито одного поліцейського, іншого – поранено. У натовпі вбито жінку та студента. Студенти з натовпу самостійно затримали особу, яка стріляла [6, с. 2].

У грудні 1905 року на шпальтах «Херсонських губернських відомостей» були надруковані відомості про збройні протистояння революціонерів у Москві. Зокрема, зазначалося, що було пограбовано збройні магазини Торбека і Тарнапольського на Великій Лубянці та будинок готелю «Метрополь». У напрямку до Триумфальних воріт, Сухаревої башти, Садової вулиці, Троїцької вулиці революціонери будували барикади зі спиляних телеграфних стовпів, старого заліза, дротів та дощок. На вулиці Садовій та з будинку Бізикіна, на Страсному майдані революціонери стріляли з англійського кулемету. Урядові війська почали обстрілювати революціонерів з артилерії [7, с. 3].

Закордонна преса про події Першої російської революції. Думка Західної преси стосовно подій у Санкт-Петербурзі була майже однотайною – відбулася бійня невинних людей. Різнилися тільки дані щодо кількості постраждалих. «Daily Express» зазначала найбільшу кількість жертв – 880 тис. осіб; «Daily Mail» – 16 тис. осіб та 273 зруйнованих будівель; газета «Stan» – 1 115 будинків та магазинів; видання «Globe» – 16 тис. вбито та 90 тис.

поранено; найбільш помірковану позицію займало видання «Saturday Review», в якому зазначалося, що це був супротив озброєному натовпу. Петербурзький відділ «Associated Press» наводить дані про 140 тис. постраждалих та порівнює цю подію зі страйком вуглекопів в Йоркшері. Видання «Associated Press» вбачало в цих подіях соціалістичний та анархічний зговір. Багато свідків стверджували, що бачили агітаторів, перевдягнених у священників [8, с. 4].

Британська газета «Standart» у січні 1905 року опублікувала інтерв'ю російського письменника Л.М. Толстого, в якому він відзначав, що січневі події – це спроба руських інтелігентів-революціонерів повести за собою робітничий клас. Він не вірив у можливості російської політичної революції. На думку Л.М. Толстого, жодного доброго чи корисного перетворення в Росії неможливо досягнути шляхом революції. Він відзначав, що залишається прибічником моральної революції на противагу політичної [3, с. 14].

Кореспонденти французької газети «Matin» також надрукували інтерв'ю з Л.М. Толстим у лютому 1905 р. Французьким кореспондентам він повідомив, що негативно відноситься до республіканського режиму, називаючи його «замаскованою деспотією». Письменник зазначав, що руський народ не думає про революцію. Кінець XVIII – перша половина XIX століття – це був час революцій, і він вже минув. Головна проблема Росії є в аграрному питанні [9, с. 4].

Французька газета «L'eclair» у лютому 1905 року писала, що бунтівники (революціонери – *Т.П.*) сподівалися, що русько-японська війна та внутрішній безлад зможуть покласти край російському самодержавству. Однак імператор Микола II не поступиться ані внутрішнім, ані зовнішнім ворогам, не дивлячись на песимістичні прогнози революційних сил [10, с. 3].

Німецька газета «Berliner Tageblatt» у червні 1905 року писала, що Одеса

була спустошена, та все, чим жило півмільйонне населення цього міста, було знищено за декілька днів. Збитки від торгівлі були оцінені в 40 млн рублів. Але ця сума не була остаточною, якщо врахувати, що Одеса жила виключно торгівлею, особливо хлібною торгівлею. Гавань та порт були зруйновані, внаслідок чого на декілька місяців міжнародну торгівлю буде призупинено. Разом з Одесою було зруйновано багато міст Південної Росії. Особливо спустошенням Одеси буде користуватися, звичайно, Америка, щоб збільшити свою хлібну торгівлю [11, с. 4].

Французька газета «Echo de Paris» у грудні 1905 року писала про революційний бунт у Москві, зазначаючи, що козацькі та драгунські офіцери, які обіцяли перейти на бік революціонерів, були перевдягнутими соціалістами, що Москва була схожа на місто смерті. Вулиці залишилися без світла. Будинки були забарикадовані. Жодної людини не було на вулицях.

Революціонери чекали підкріплення з інших міст. Влада відрізала телефонний зв'язок, щоб не допустити взаємодії між революціонерами. Революціонери в боях із солдатами падали по двадцять осіб, іноді сотнями. Офіцерські коні були всі в крові. Гармати, бомби, рушниці заглушали своїм гуркотом стогони поранених, всюди можливо було побачити обгорілі роздерті чорні обличчя революціонерів [14, с. 1].

Газета «New York Sun» у грудні 1905 року писала, що американський міністр закордонних справ заперечував берлінське повідомлення про те, що до Петербургу через Берлін прибув загін американських моряків, переодягнених у цивільний одяг з метою допомоги революціонерам у боротьбі з царською владою [15, с. 1].

Протестні настрої в суспільстві у 1905 році. Газета «Киянин» у лютому 1905 року писала, що вузи та викладачі втягували студентів у політичну боротьбу. Вища школа була зацікавлена в політич-

ній боротьбі, тому що адміністрація вузів намагалася перейти до корпоративної автономії [16, с. 4].

У газеті «Московські відомості» у лютому 1905 року в статті «Реформи та порядок» йшлося про вищі учбові заклади, які перетворилися на політичні клуби. До протестуючих студентів приєдналися семінаристи, гімназистки, «епархіалки», вчительські семінарії і навіть деякі учні та вчителі міських шкіл [10, с. 3].

Газета «Новое время» в березні 1905 року опублікувала відкритий лист, залишений у редакції газети слухачкою Вищих жіночих курсів З. Єфімовською. В ньому йшлося, що школа – це не казарма. Питання стосовно страйків у Вищих школах могло обговорюватися тільки в сенсі розумності або нерозумності форм протестів, а зараз у вузах не було місця особам, які шукали лише знання та не цікавилися політикою.

«Херсонські губернські відомості» в березні 1906 року надрукували вимоги «Гуртка жінок педагогічної спільноти», які вимагали змінити статус жінок у зв'язку з новими державними реформами та зрівняти їх у громадянських правах із чоловіками [17, с. 1].

У вересні 1905 року на шпальтах «Херсонських губернських відомостей» була опублікована інформація про страйк типографів у Москві. Зокрема, йшлося, що всі працівники типографій та інших установ збиралися на вулиці Тверській та на Патріарших ставках. Оратори виголошували промову про Державну думу. На майдані біля Страсного монастиря зібралися декілька груп робітників. Коли з'явилися кінні жандарми (біля 60 осіб з офіцером), люди почали вигукувати, щоб вони не наближалися, бо натовп озброєний. Жандарми не зупинилися. З натовпу в їхній бік почали кидати каміння, пролунали постріли. Офіцер, уражений камінням, втратив свідомість та впав з коня. Натовп з палицями накинувся на нього, хтось із натовпу викрикнув, що лежачого не б'ють. Офіцера без свідомості увезли жандарми [18, с. 2].

На вулицях Москви були масові заворушення та багато крові: 24 вересня на Тверському бульварі було вбито 10 чоловік; на Страсному майдані та на прилеглих вулицях залишалися калюжі крові. Ходили чутки щодо введення в Москві військового стану [19, с. 2].

Революційні події на Півдні України. В Одесі 19 січня 1905 року відбувся замах на життя одеського поліцеймейстера підполковника Головіна. Коли екіпаж, в якому знаходився Головін, проїжджав біля будинку Попудової, на поліцейському майдані невідомий робітник, пропустивши екіпаж, вистрелив; куля потрапила Головіну в праву лопатку, злочинець намагався зникнути, але був затриманий [2, с. 1].

Представники Одеської малоросійської інтелігенції 24 січня 1905 року звернулися до Комітету міністрів з доповідною запискою щодо необхідності вилучити з практики міністерства внутрішніх справ адміністративну заборону малоросійського слова, що у свою чергу залишав малоросійську мову в особливому положенні серед інших мов, народностей, які населяли Росію [20, с. 1].

«Херсонські губернські відомості» у червні 1906 року писали, що в багатьох місцях Одеського повіту почали страйкувати селяни, більшість землевласників залишили свої маєтки. Подекуди селяни забрали із собою скошене сіно та відвели скот. Для придушення селянського бунту були викликані війська [21, с. 1].

У цьому ж місяці були вбиті в Києві солдатами чотири революційні агітатори з Одеси. Під час посадки запасних солдатів до вагонів вони намагалися розкидати революційні прокламації [22, с. 1].

Херсонський генерал-губернатор М.М. Малаєв 27 червня 1905 року заповняв Одеського тимчасового генерал-губернатора К.А. Карангозова, що в Херсоні все спокійно [23, с. 1].

В Одесі 1 липня 1905 року владою була зірвана спроба провести антиурядову акцію на підтримку «Потьомкіна». Внаслідок цієї акції було затримано 14 осіб [24, с. 1].

«Херсонські губернські відомості» у липні 1905 року писали, що румунський уряд був проти видачі матросів з панцерника «Потьомкін». Деякі політичні гуртки збирали кошти для відправки матросів в Аргентину.

Петербурзький кореспондент «Руського Листка» писав, що матроси спочатку відносилися до румунського уряду з недовірою, побоюючись, що їх видадуть. Коли зрозуміли, що це їм не загрожує, повеселішали та влаштували танці на вулицях Констанци з румунськими жінками. Матроси продавали свої кашкети зі стрічками румунам як сувенір за «великі гроші». Ватажок матросів Афанасій Матюшенко розділив між матросами 5 тис. рублів, а 700 тис. рублів були захоплені революціонерами [11, с. 4].

Деякі берлінські та віденські газети писали, що нібито російських матросів було прийнято до румунської армії [13, с. 1].

У листопаді 1905 року в Херсон прибули пасажери із Севастополя, де відбуваються заворушення. Магазины в Севастополі були зачинені. Багато мешканців залишили місто. Чорноморський флот перебував за тривою. По місту всюди були розклеєні звернення до народу від представників влади. На місці, де стояв крейсер «Очаков», пришвартувався пароплав добровільного флоту «Саратов» з Одеси. Лазаревські казарми та крейсер «Очаков» були майже повністю зруйновані.

Матроські казарми понівечені кулями та снарядами. Крейсер «Очаков» нагадував єдину обгорілу основу. Обговорювалися дві версії потоплення «Очаковим» крейсера «Буг». Згідно з однією – на крейсері «Буг» були замки від всіх гармат броненосця «Пантелеймон» та деяких інших кораблів. Також на крейсері «Буг» була присутня велика кількість вибухової суміші – піроксиліну. Капітан II рангу та його син знаходилися під вартою на броненосці «Пантелеймон» [25, с. 3].

У грудні 1905 року «Херсонські губернські відомості» писали, що Військовий канонерський човен «Донець», який

йшов до Скадовську з 130-ма матросами 135-го Керч-Єникальського полку та 3-ма офіцерами задля приборкання селян маєтку Скадовська, внаслідок штормової погоди був вимушений зупинитися в Одесі, де висадив весь екіпаж [26, с. 1].

«Єврейське питання». Міністерство внутрішніх справ Російської імперії в липні 1905 року запропонувало обмежити діяльність єврейської освітньої громади в Росії та встановити повний контроль за обранням членів комітету та офіційних зібрань [13, с. 1].

Нижегородський губернатор П.Ф. Унтербергер на шпальтах губернської преси у липні 1905 року намагався спростовувати чутки про співпрацю поліції з погромниками. Він писав, що для нього було новиною, що напад робітників на демонстрантів не тільки схвалювалося владою, але навіть було організований поліцією, яка за це платила гроші [27, с. 4].

У цьому ж місяці «Херсонські губернські відомості» писали, що де тільки не з'являться матроси з «Потьомкіна», там вже обов'язково були євреї. На кожного руського «потьомкінця» знаходилося свої три євреї – вони демонстративно засідали в румунських ресторанах [12, с. 2].

За державний антисемітизм Російську імперію неодноразово засуджували країни Заходу. Відомо, як американський президент Теодор Рузвельт жалівся Голові Ради міністрів Російської імперії С.Ю. Вітте у 1905 році, що США й досі не може заключити потрібний для обох держав торговельний договір, бо однією з перепон була антисемітська монархічна політика в Росії. Теодор Рузвельт у приватній розмові з С.Ю. Вітте висловив здивування, що в такій великій та цивілізованій країні, як Росія, притісняють людей за національною ознакою. У відповідь на звинувачення американського президента губернська преса почала друкувати інформацію про антисемітизм і за океаном. Так, у жовтні 1905 року в «Херсонських губернських відомостях» була опублікована інформація, що з нагоди

святкування в Нью-Йорку євреями нового року у вересні 1905 р. відбулося декілька сутичок між євреями та християнами. Ненависть до євреїв у США була проявлена в жорстокій формі. Багато з євреїв були забиті камінням до смерті. Поліція тривалий час «не помічала» події, які відбувалися [28, с. 4].

У листопаді 1905 року в «Херсонських губернських відомостях» було передруковане повідомлення з неназваного закордонного друкованого видання про те, що нібито матроси пароплаву «Ізмаїл» на шляху до Одеси викинули євреїв у море, а тих з них, хто заплатив «контрибуцію», не чіпали. Редакція газети, прокоментувавши закордонне повідомлення, пояснила читачам, як це було насправді. З'ясувалося, що дійсно, євреї прибули до Одеси без будь-яких проблем, пізніше, рятуючись від єврейського погрому, до них приєдналися місцеві євреї, а ті євреї, які приїхали до Одеси, не зійшли з пароплаву. Частина євреїв вимагала негайно вийти в море, однак екіпаж пароплаву здійняв бунт. Тоді євреї погодилися додатково заплатити екіпажу. Матроси разом з капітаном погодилися. Незважаючи на це, пароплав простояв на рейді ще два дні на вимогу частини євреїв, які не погодилися залишити Одесу, а сподівалися, що вони переважають погром. Пізніше з'ясувалося, що внаслідок такого очікування команда пароплава «Ізмаїл» отримала судовий позов від замовника перевезення щодо компенсації зіпсованого вантажу (в трюмі протухла риба) [29, с. 2].

Апогеєм цієї «особливої позиції» стосовно єврейства можна назвати приховану спробу поєднати «внутрішнього» та зовнішнього ворога Російської імперії. Основна теза – японці мають єврейське походження. Авторство цієї « нової етнологічної теорії » приписується західним науковцям. Її обґрунтування можна було прочитати в Лондонській «St. James Gazette», де зазначалося, що одна з гілок єврейського народу проникла на Японські острови з Індії, через Азію. У статті було багато прикладів близькості між єврей-

ськими та японськими традиціями. Було знайдено навіть «лінгвістичну близькість» двох різних культур [30, с. 4].

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що «Херсонські губернські відомості» 1905 року є важливим публіцистичним джерелом для вивчення подій Першої російської революції на Півдні України. Особливо цінними на шпальтах губернської преси були передруковані статті та повідомлення закордонних і столичних газет. Не дивлячись на промонархічні коментарії до іноземних статей, загалом, «Херсонські губернські відомості» публікували об'єктивний інформаційний матеріал, зокрема, в серпні була опублікована неприйнятна газеті інформація, що люди на центральних вулицях Херсона з російськими триколорами гучно святкували поразку Росії від Японії в 1905 році.

Великий інформаційний простір у вищезазначеній газеті займала тематика Японської війни: повідомлення з фронту, жертви на потреби війни, читацькі публікації на цю тематику тощо. Це не випадково, бо зв'язок війни на Далекому Сході з Першою російською революцією був не опосередкованим, а прямим. Патріотичні гасла монархічних сил зникли на шпальтах цієї газети вже восени 1905 року. Все частіше почали з'являтися статті помірковані та навіть ліберальні.

Революційні ж настрої населення можливо проаналізувати на основі інформаційних повідомлень з Петербургу, Москви та інших регіонів. Майже в кожному номері «Херсонських губернських відомостей» була опублікована інформація і про хід революційних подій на Півдні України.

Протягом усього 1905 року в газеті простежується явний антиєврейський підтекст. Євреїв, часто у відкритій формі, звинувачували в революційній діяльності. Наслідком цього одностороннього трактування події було формування в читача антисемітських поглядів. Майже в кожній статті перед прізвищем фігуранта новин було написано «єврей», чого майже не було перед російськими прізвищами та рідко

зустрічалося перед прізвищами представників інших народів Російської імперії.

Останні, грудневі випуски «Херсонських губернських відомостей» були при-

свяченні революційним заворушенням в Москві, які, як відомо, були придушені силами Семенівського полку під командуванням Г.О. Міна та М.К. Римана.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Херсонские губернские ведомости. 12 января. 1905. № 5. С. 1.
2. Херсонские губернские ведомости. 21 января. 1905. № 9. С. 1.
3. Херсонские губернские ведомости. 3 февраля. 1905. № 14. С. 3.
4. Херсонские губернские ведомости. 31 января. 1905. № 13. С. 3.
5. Херсонские губернские ведомости. 11 февраля. 1905. № 18. С. 4.
6. Херсонские губернские ведомости. 21 октября. 1905. № 119. С. 2.
7. Херсонские губернские ведомости. 14 декабря. 1905. № 139. С. 3.
8. Херсонские губернские ведомости. 28 января. 1905. № 12. С. 4.
9. Херсонские губернские ведомости. 23 февраля. 1905. № 23. С. 4.
10. Херсонские губернские ведомости. 1 марта. 1905. № 25. С. 3.
11. Херсонские губернские ведомости. 6 июля. 1905. № 78. С. 4.
12. Херсонские губернские ведомости. 25 июля. 1905. № 86. С. 2–3.
13. Херсонские губернские ведомости. 4 июля. 1905. № 77. С. 1–4.
14. Херсонские губернские ведомости. 30 декабря. 1905. № 144. С. 1.
15. Херсонские губернские ведомости. 2 декабря. 1905. № 134. С. 1.
16. Херсонские губернские ведомости. 25 февраля. 1905. № 24. С. 4.
17. Херсонские губернские ведомости. 7 марта. 1905. № 28. С. 1.
18. Херсонские губернские ведомости. 30 сентября. 1905. № 113. С. 2.
19. Херсонские губернские ведомости. 7 октября. 1905. № 115. С. 2–3.
20. Херсонские губернские ведомости. 24 января. 1905. № 10. С. 1.
21. Херсонские губернские ведомости. 13 июня. 1905. № 68. С. 1.
22. Херсонские губернские ведомости. 24 июня. 1905. № 73. С. 1.
23. Херсонские губернские ведомости. 27 июня. 1905. № 74. С. 1.
24. Херсонские губернские ведомости. 1 июля. 1905. № 76. С. 1.
25. Херсонские губернские ведомости. 25 ноября. 1905. № 131. С. 3.
26. Херсонские губернские ведомости. 7 декабря. 1905. № 136. С. 1.
27. Херсонские губернские ведомости. 22 июля. 1905. № 85. С. 4.
28. Херсонские губернские ведомости. 10 октября. 1905. № 116. С. 4.
29. Херсонские губернские ведомости. 16 ноября. 1905. № 128. С. 2.
30. Херсонские губернские ведомости. 11 мая. 1905. № 54. С. 4.